

FİDAN NURULLAYEVA
ADU
rustamzade.fidan42@mail.ru

FRANSIZ DİLİNDƏ ABREVIATURALARIN TƏDQIQINƏ DAİR

Açar sözlər: abreviatura, qısaltma, söz, abreviasiya prosesi.

Ключевые слова: аббревиатура, сокращение, слово, процесс аббревиации.

Keywords: abbreviation, reduction, word, abbreviation process.

Ən məhsuldar söz quruluşu üsullarından biri olan abreviatura müasir xalqların mədəniyyətində, sosial və dövlət həyatında mühüm rol oynayır. Azaldılmış nominasiyalar sisteminin tarixi güclənməsinin nümayiş etdirilməsi, dilçilik və əlaqəli fənlərin, əsasən sosiologiya və mədəni tədqiqatlara aid olan söz formasının qısaldılması üsulu ilə əlaqədar elmi fikirlərdə boşluqların doldurulmasına imkan yaradır. Hal-hazırda, müxtəlif dillərdə yüz minlərlə ixtisarlar var. Fransız dilinin lüğət tərkibi, digər müasir dillər kimi, davamlı dəyişikliklərə məruz qalır. Dilin inkişafında ən vacib amillərdən biridə ixtisarlarla zənginləşməsidir. Abreviatura prosesinin öyrənilməsi, əsasən, qısaldılmış sözlərin yaranma səbəbləri, yolları və vaxtı öyrənilməsi ilə kifayətləndi. Bəzi dilçilər, ixtisarların, sözün və ya qısaldılmış ifadənin tam orijinal formasının bir variant olduğunun qnaətində idilər. Dilçilərin bir qismi isə hesab edir ki, abreviatura bir söz variantı deyil, yeni bir sözdür. Fransız dilində, xüsusən ingilis dilindən bir çox alınma ixtisarlar mövcuddur. İxtisarların formalaşması yolları və üsullarının öyrənilməsi hələ kifayət qədər tədqiq olunmayıb. Abreviasiya dil inkişafının obyektiv, təbii bir prosesidir.

Abreviatura dilin kommunikativ funksiyasının effektivliyini artırmağa xidmət edir. İxtisarlar məlumatların genişlənməsinin bir yoludur. Abreviaturaların üslubi çalarları olmadığı bildirilir. Bəzi yumoristik jurnalların səhifələrində üslub məqsədləri üçün ixtisarlardan tez-tez istifadə olunur. Abreviaturaların və akronimlərin öyrənilməsi bir daha sübut etdi ki, dil dondurulmuş, dəyişməz formulalar sistemi hesab edilə bilməz.

Tədqiqatlar bir daha sübut etdi ki, abreviatura prosesi dildə çox geniş yayılmış bir hadisədir. İxtisarlarda adətən bağlayıcılardan istifadə edilmir. Bağlayıcılardan fərqli olaraq sözlülərin ixtisarlarda istifadə edilməməsi onların açılmasında bəzi çətinliklər yaradır. Yalnız sait və ya samitlərdən ibarət olan ixtisarlar akronim sayılmırlar. Fransız qısaltmalarının yazılışında müəyyən qanunlar mövcuddur. Abreviaturaların orfoqrafik

formasını onların tələffüzündən asılıdır. İxtisarların qadın və yaxud kişi cinsində olması əsas (baş) sözün hansı cinsdə olmasından asılıdır. Abreviasiya, hər hansı bir söz kimi, forma və məzmun, səs və məna birliyinə malikdir. İxtisarlar, bir qayda olaraq, orijinal leksik ədədlərdən fərqlənir və onların variantıdır. Orijinal sözlərdən və ya ifadələrdən mənaca fərqli olan ixtisarlar yeni sözlərdir, danışmada müstəqil fəaliyyət göstərir və yeni sözlərin yaranması üçün əsas rol oynayır. Yazıda ixtisarlardan istifadə vaxta qənaət, danışmada isə dilin çətin ifadələrdən və terminoloji uzun ifadələrdən azad olduğuna, danışma dərəcəsinin sürətlənməsinə kömək edir. İxtisar prosesi yeni sözlər yaratmağa imkan verir, beləliklə dilin lüğət tərkibini zənginləşdirir. Ancaq dil sistemi öz növbəsində ixtisarlarla yaradılan neologizmlərə, xüsusilə də akronimlərə güclü təzyiq göstərir. İşin məqsədi ixtisarların inkişafının əsas mərhələlərini müəyyən etmək, abreviaturaların yaranma səbəblərini nəzərdən keçirmək və müasir dil vəziyyətində Avropa dillərinin lüğətində sözlərin qısaldılmasının mənasını müəyyən etməkdir. Məlumdur ki, hətta Roma və qədim yunan yazıçıları manuskriptlərdə ixtisarlardan istifadə etmişdilər. Qədim latın dilində yazılı abreviaturalardan istifadə etmək kimi formalaşmış bir ənənə də var idi. Qısaldılmış törəmə üsulunun ortaya çıxması və yayılmasının qeyri-linqvistik səbəbləri müəyyənləşdirilir.

Qısaltmanın formalaşmasının əsas mərhələlərinin öyrənilməsi bu sözdüzəltmə üsulunun inkişaf edən bir cəmiyyətin artan ehtiyaclarına cavab verən uzunmüddətli inkişaf yolu keçdiyini başa düşməyə imkan verir. Abreviasiya dildə yeni bir kütləvi hadisədir ki, bu da onun qətiyyətli normalarını pozmağa, onun inkişafını stimullaşdırmağa yönəlib. R. I. Mogilevski Qədim Şərqi əlyazmalarında artıq qrafik ixtisarların mövcudluğunu sübuta yetirmişdir (Mogilevski R. I., 1966. P. 7). Bir çox tədqiqatçının qeyd etdiyi kimi, Yunanıstanda ixtisarlar e.ə III əsrdən e. q IX əsrə qədər inkişaf etmişdir.

Müasir cəmiyyətdə, (abreviatura - "qısaltmaq") olan abreviatura Avropa dillərində ən məhsuldar söz düzəltmə üsullarından biridir. Qısaldılmış nominasiyalar həm danışq dilində, həm də mətnlərdə geniş yayılır. Qısaltmalar dövlətlərin, siyasi partiyaların, təşkilatların, elmi ədəbiyyatda, kütləvi informasiya vasitələrində və sair adlar şəklində rast gəlinə bilər, onlar daim müəyyən sosial qrupların gündəlik danışq dilində istifadə olunmaqdadır. Bütün bunlar dilçilərin daim diqqət mərkəzindədir. G. Martand qeyd edir ki, sözün qısaldılması əvvəlki dövrdə müasir və naməlum bir hadisədir [5, s.361]. Buna baxmayaraq, qeyd etmək lazımdır ki, yazılan sözlərin müxtəlif növlərində qısaltma adları yazılı bir dil kimi qədimdir. Geniş yayılmış qısaltmalar tez-tez böyük sosial dəyişikliklər (müharibələr, inqilablar), elmi və texniki tərəqqi, tanınmış adların təkmilləşdirilməsinə və ya yeni törəmə üsullarının

istifadəsinə əsaslanan bir sıra yeni, ortaya çıxan hadisələrin kütləvi şəkildə təyin edilməsinə ehtiyac yaradan etnik sosial-mədəni münasibətlərin inkişafı ilə bağlıdır və xüsusilə, onlar aktivləşdirmə və söz formasının qısaldılması metodunun daha güclü təzahürüdürlər. [23, c. 33].

Beləliklə, dilin inkişafında hərəkət edən qüvvə insandır, onun ünsiyyət vasitəsi bütövlükdə cəmiyyətdir. XX-ci əsrdə geniş yayılmış qısaltmaların formalaşması və inkişafı sənaye əlaqələri, təhsil, əlaqə, mədəni və mənəvi dəyərlərin inkişafı ilə sıx bağlıdır. "Qısaltma" (Latın dilindən-abreviatura) termininin ortaya çıxması orta əsrlərə aiddir. XVII-XVIII əsrlərdə abreviatura tədricən sosial ünsiyyət xüsussiyətini itirir və ünsiyyətin bütün sahələrində adi hala gəlir.

Qısaltmalar müxtəlif alətlərin, avtomobil markaların, silah növlərin, dərmanların təyin edilməsində geniş istifadə edilmişdir. XIX əsrin ortalarından etibarən demək olar ki, bütün Avropa dillərində sözlərin qısaldılmasına maraq artmaqdadır. Bu, bəzi fonemlər və morfemlərin çıxarıldığı bir daralma üsuludur. Fransız dilində: *cinéma*, *ciné* ^ *cinématographe* - «kinə», *expo* ^ *exposition* - «sərgi», *metro* ^ *metropoli-tain* - «metro»- [24,c.28]. XX əsrin əvvəllərində ilkin qısaltmalar çox sabit və məhsuldar sözdüzəldici növə çevrilmişdir [2,s.10]. Bir çox inisial ixtisarlara hərbi texnikada, alətlərində, mühərriklərində, maşınlarında və mexanizmlərin texniki təsvirlərində, dərsliklərdə və təlimatlarda rast gəlinir. Məsələn: Fransız dilində: H.A. (*hélicoptère-amphibie*) - «helicopter-amfibiya»; L.A. (*interrupteur automatique*) -«avtomatik qırıcı» [31, c. 112]; Müasir fransız dilində sözləri qısaltmaq üçün ümumiyyətlə üç əsas yol mövcuddur: ixtisarlar, sözlərin formalaşması və kompozit ixtisarlar.İxtisar termini "truncation" belə izah edilir:

"On appelle *truncation* un procédé d'abréviation courant dans la langue parlée et consistant à supprimer les syllabes finales d'un mot polysyllabique; les syllabes supprimées peuvent correspondre à un morphème dans une *radio* (radiographie), mais les coupures se produisent le plus souvent arbitrairement après la deuxième syllabe *frigo* (frigorifique) [Doppagne 2007: 85]. İxtisar iki növdən ibarətdir –apokopa və afereza."Dans la langue populaire, la truncation s'accompagne parfois de l'addition de la voyelle - o: un *prolo* (prolétaire), un *apéro* (apéritif)" [Doppagne 2007: 85].İsimlərdən savayı, ixtisarlara sifətlər və zərflərdə məruz qalır: *anar* (*chiste*), *extra* (*ordinaire*). "La siglaison" termini belə izah olunur:

"On appelle *sigle* la lettre initiale ou le groupe de lettres initiales constituant l'abréviation de certains mots... Les sigles peuvent entrer en composition avec des chiffres: II CV (II chevaux-vapeur)" [Doppagne 2007: 84]Bu ən qədim sözdüzəldici üsullardan biridir.İxtisarlara yalnız fərdi sözlər deil ifadələrdə məruz qalır. "Le **télescope**" termini belə izah olunur :

"c'est la formation des mots à l'aide de l'abrègement des syllables d'un ou de plusieurs mots dont ils sont composés: *positron* = *positif* + *électron*. On voit des mots télescopes dans les textes de tous les styles" [Doppagne 2007: 67]. Bu tip ixtisarlara belə misal şəkmək olar: *boul Mich* - *Boulevard St. Michel*, *Vel d'Hiv* (*Vélodrome d'Hiver*), *bataf* (*bataillon d'Afrique*).

Qısaltmaların sayı və onların formalaşma yolları ünsiyyət xüsusiyyətinə və danışma tərzinə görə fərqlənir. Abreviaturalar müasir Fransız dilində son dərəcə geniş yayılmışdır və onların qənaət etmə səyləri və həm də dəb ilə bağlı ümumi tendensiya ilə bağlıdır. "Le sigle deviant un signe de notre civilisation: toute société, toute entreprise, toute équipe sportive, la moindre association met un point d'honneur à se forger un sigle et à se faire connaître par lui. Le sigle acquiert valeur légale et peut être protégé au même titre qu'une marque de produit" [Doppagne 2007: 83].

Bəzən ixtisarlardan mənasını mükəmməl şəkildə başa düşən bir dilin sahibi, hər bir abreviaturanın mənasını dərk edə bilməz, yəni, daxili formada olmayan bir söz kimi qısaltılmışı anlayır. Başlanğıc sözlər iki və ya daha çox hərfdən ibarət ola bilər. Hal-hazırda fransız dilində mövcud olan hallarda, iki hərfdən ibarət 7%, üç hərfli qısaltmalar - 46%, dörd hərfli - 32% təşkil edir.

Şifahi nitqdə qısaltmaların yarımından çoxu üç hərfli qısaltmalardır - 52%. [Koryt 2008: 12]. Son zamanlar dünyanın əksər dillərində qısaltmalardan tez-tez istifadə olunur. Sözlərin bu növü daha da məşhurlaşır və dildə daha çox yer tutur. Bu tendensiya xüsusilə yazılı dildə daha aydındır. İlk abreviaturalardan biri qədim yazılarda ortaya çıxdı və sonradan əlyazmalarda geniş yayıldı. Yunan papiruslarında tapıntılar və pul sikkələri üzərində yazılar var. Qədim Romada qısaltmalar olduqca geniş şəkildə istifadə edilmişdir. Müxtəlif mətnlərdə, abreviaturalara tez-tez ixtisarlardan deyilir, amma əslində onların arasında əhəmiyyətli fərq var. Latın ixtisarlardan qədim tədqiqatları Valery Probanın əsəridir (50 – 100 il. b.e.). Əvvəlki mənbələrə əsaslanan "Notarum latercule" əsəri abreviaturalara həsr olunub. Bizə yalnız bəzi faktlar gəlib çıxsada, lakin orta əsrlərdə artıq bir çox ixtisarlara rast gəlinir. Qədim dövrdə abreviaturalardan dini məzmunu gizli saxlamaq üçün istifadə edilirdisə artıq orta əsrlərdə onlardan vaxta qənaət etmək üçün istifadə edilirdi. Bu aşağıdakı nümunələrlə təsdiqlənir: qui - q1 (kim), que - qe (nə). Orta əsrlərə xas olan bu abreviatura üsulu hazırda yalnız fransız dilində istifadə olunur. Abreviatura problemləri ilə məşğul olan hər hansı bir alim, qısaltılmış bölmələri istifadə etmələrinə görə iki kateqoriyaya ayırır: qrafik və leksik. Bu cür təsnifat hamı tərəfindən qəbul edilmişdir. Bu iki növ abreviaturanın hər birinin müvəffəqiyyətlə müəyyən edilməsi Fransız dilinin ixtisarlardan lüğətində (M.İ. Berlin, və digərləri, 1967, s.3) giriş sözü ilə verilir. Leksik məzmunu qoruyan, bir səs və iki qrafik formada olan ixtisarlardan qrafik

adlanır. İki qrafik forma (tam və qısa) və iki səs şəklində olan ixtisarlar leksik adlanır. Qrafik ixtisarlar sözlər deyil, qrammatik cins və kəmiyyət kateqoriyası yoxdur. Onlar yalnız yazılı dildə istifadə olunur, buna görə də öz tələffüzləri yoxdur və sözlə danışdıqları hər hansı bir söz və ya ifadədən əldə etdikləri sözün tam forması ilə həyata keçirilir.

D.İ.Alekseev, qrafik ixtisarlar öyrənərkən, onları öyrənməyin zəruriliyini qeyd etdi: "Mətn abbreviaturalarının formalaşması prosesində qrafik ixtisarların rolu tədqiqatçıların diqqətini cəlb etməmişdir" (Alekseyev D.I, 1963. P. 145). O, həmçinin qeyd edir ki, qrafik ixtisarlar yalnız vizual qavrayış üçün mövcuddur və oxuduqda "şifrələnir". Müasir fransız dilində qrafik qısaltmalar hər bir yazı stilində istifadə olunur: elmi, texniki, bədii və s. Leksik ixtisarlar özünəməxsus, xüsusi vahid səs və qrafik formasından fərqlənir. Leksik ixtisarlar bir sözün əsas xüsusiyyətlərini bir sözün komponentləri kimi təyin edir, yəni bir ünsiyyət vasitəsi kimi eyni funksiyaları yerinə yetirir yəni əlaqəli tam ədəddir. Leksik abbreviatura semantik strukturun, səs formasının və qrafik görünüşün kompleks və həlledici birliyidir. Sadə bir sözün bütün xüsusiyyətlərinə malik olan leksik ixtisarlar, sözün müvafiq hissələrinə xas olan qrammatik kateqoriyalara malikdir, müxtəlif sintaktik funksiyaları yerinə yetirir və dil sisteminə daxil edilir, dilin xarakteristikası olan yeni sözlərin formalaşması üçün əsas olur.

Leksik ixtisarların fərqli xüsusiyyətləri aşağıdakılardır: 1) onların orta səviyyəsi, yəni abbreviaturalar müvafiq anlayışın görünüşü ilə eyni vaxtda deyil, lakin tam söz və ya ifadə ilə ifadə olunduqdan sonra baş verir; 2) müəyyən modellərdə yaradılması; 3) müstəqil sözlərə keçid imkanı; 4) dilin törəmə sistemində məhsuldarlığı; 5) dilin lüğətinə aid olan; 6) dilin lüğətinin artırılması və zənginləşdirilməsi mənbəyi olma qabiliyyəti. İxtisarların dilin lüğət tərkibinə aid olması dilşünaslar tərəfindən fərqli şəkildə şərh olunur.

"Qısaltma" konsepsiyası İtalyanca söz abbreviaturasından gəlir və başlanğıc hərflərin əlifba səsindəki sözləri azaltmaqdan yaranan bir söz deməkdir (TGV) və ya sözlərin ilkin səsləri (ONU). Bir çox insanlar üçün qısaldılmalar bir şəkildə başa düşülməli, asanlıqla açılmalıdırlar. Bir çox qısaltmalar hər hansı bir təşkilatın adını qısaltmaq üçün istifadə olunur (O.I.P.C. – Organisation internationale de police criminelle). Fransız mətnində hər hansı bir şərh olmadan la CIA və le FBI qısaltmalarına rast gəlinə bilər. "La" və "le" bu abbreviaturaların qadın və yaxud kişi cinsində olduğunun göstəricisidir.

Məlumdur ki, dil cəmiyyətlə birlikdə inkişaf edir. Müasir zamanda dillərin inkişafı tendensiyaları arasında ixtisar tendensiyasıdır. XIX əsrdə abbreviatura dildə böyük bir hadisə oldu. İxtisarlar müasir dillərə möhkəm

şəkildə giriş etdilər. Bəzi bilik sahələrində xüsusi ilə riyaziyyatda latın dilinə söykənən bir çox ixtisarlar mövcud olub və indiki dövrə kimi gəlib çıxmışdır. Məsələn: (cos < cosinus, s i n < sinus). XX əsrdə leksik abbreviatura güclü mövqeyə tutmuş və sürətlə inkişaf etməyə davam edirdi. XX əsrin əvvəllərində Birinci Dünya müharibəsi ilə əlaqədar hərbi terminlərindən ibarət çox sayda ixtisarlara rast gəlinirdi. Müxtəlif dillərdə ixtisarlar forması fərqli təsvir olunur.

Abreviaturaların tez və geniş yayılması elmin və texnikanın sürətlə inkişaf etməsi ilə bağlı idi. Ixtisarlara olan tələbatın artması son onilliklərdə bu sahə üzrə çox sayda lüğətlər dərc olunması buna bir sübut idi. Abreviaturanın zəifliyi onun daxili formasının olmamasından irəli gəlir. Abreviaturaların leksik və sözdüzdə mənaları arasında mürəkkəb bir əlaqə mövcuddur. Ixtisarlar, şübhəsiz ki, bir dil faktıdır və dildə obyektiv şəkildə mövcuddurlar. Çox az ixtisarlarda mövcuddur ki, bunlar uğurlu hesab edilə bilməz. Bunlar neologizimlərin digər növlərinə aiddirlər. Ədəbi sözləri, yəni, akronimik omonimləri ilə tamamilə üst-üstə düşən qısaltmaların semantikasını və praktikasını öyrənilməsi böyük maraq doğurur. 1971 ildə Le Grand Larousse de la langue française l'abréviation terminini bu şəkildə izah edirdi

- 1) Suppression d'une partie d'un mot, d'une expression: *autobus* donne *bus*;
- 2) Groupe de lettres auquel sont réduits un mot composé, une expression abrégée: U. S. A. est l'abréviation de "United States of America" [Doppagne 2007: 64].

1982 ildə le Grand Dictionnaire encyclopédique Larousse bu termini bu sözlərlə təsdiq edirdi: "Réduction graphique d'un mot ou d'une suite de mots; mot, suite de lettres ou lettres résultant de cette réduction: l'abréviation de "kilogramme" est "kilo" [Doppagne 2007: 64]. "Acronim" sözü abbreviatura problemləri ilə bağlı elmi məqalələrdə tapılmışdır. Bu termin 1943 cü ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarında Bella laboratoriyasının əməkdaşı tərəfindən yaradılmışdır (V.V. Borisov, 1972, s. 169). Abreviatura və akronimlər arasında fərq yalnız fonetik strukturundadır. Abreviaturaların fonetik quruluşu son dərəcə spesifikdir, dilin fonoloji sisteminə çətinliklə uyğunlaşır. Bu səbəbəndir ki, ixtisarlar sözün adı, tipik fonetik strukturuna meyllidirlər (V.V. Borisov, 1972, s. 171). Məsələn: Z.O.O. [z o] (zone opérationnelle ouest) - "Qərb əməliyyat zonası" adı söz zoo - "zoo" (zoopark) kimi eyni tələffüzə malikdir. Abreviaturaların böyük bir qismi mətnədə (diskursda) mövcuddur. Ixtisarların funksional aspektinin öyrənilməsi ümumiyyətlə və mətnədə abreviaturaların görünməsi üçün bəzi səbəbləri ortaya qoydu. Mətnə ixtisarların tətbiqi yolları, eləcə də təhsil, iqtisadiyyat və reklam mətni daxil olmaqla bir sıra xüsusi mətnlərdə ixtisarların işlədilməsinin xüsusiyyətləri təsvir edilmişdir. Diskursda qısaltmaların meydana gəlməsi və görünüşünün səbəblərini izah etmək üçün bir çox dilçilər bu məsələ ilə bağlı öz

fərziyyələrini ortaya qoymuşdur. İxtisarların daha geniş inkişaf etməsində « dəb » faktoru mühüm rol oynamışdır [Semyonova 1975, 154]

Digər dilçilər "xalqın orijinallığına olan cəhdini" müasir inzibati qurumların, maliyyə, kommertiya və sənaye firmalarının və şirkətlərinin, siyasi partiyaların, ictimai birliklərin və birliyin adlarının mürəkkəbliyinə görə ixtisarların yarandığını bildirirlər [Xəlifman, Makeyeva, Ranevskaya 1983] Müasir elm və texnologiyanın inkişaf templəri və kompleks söz və ifadələrlə ifadə edilmiş yeni bir konsepsiyayı təqdim etmək arzusu, uzun söz birləşmələrinin azaldılmasını tələb edən kommunikativ vasitələrdən daha sıx istifadə, ixtisarların yaranmasına təkan verdi [Belyayeva 1983, 110]. Müəlliflərin təklif etdiyi qısaltmaların səbəblərinin təhlilinin məqsədi olmadan, biz yalnız qeyd etdiyimiz ixtisarların yaranma məqsəduyğunluğunu və bəzi hallarda "ifadə mənasını daha uyğun ifadə etmək" bizim üçün vacibdir [Paul 1960, 114]. İxtisarlar funksional üslubları fərqləndirmək üçün vacib rol oynayırlar. Abreviaturalar bir insanın müəyyən bir cəmiyyətə aid olduğunu bildirir, yəni insanların hər hansı bir ixtisardan istifadə etməsi onun hansı peşəyə aid olduğunu bildirir. Məsələn : fiziklərin, kimyaçıların, iqtisadçıların, riyaziyyatçıların öz peşələrinə uyğun ixtisarlara mövcuddur. Müxtəlif peşələrə aid olan sözlər bəzən çox istifadə edilən dildə işləməyə başlayır və istifadə olunan konstruksiyaların bir hissəsini genişləndirir. İxtisarların istifadəsinin öyrənilməsi onların genişlənməsinə və daha fərqli olmağına gətirib çıxarmışdır. Son illərdə ixtisarlar kibernetika, dəqiq hesablama texnikası, kompüterlər və müxtəlif təhsil sistemləri kimi elmlərə daxil olmuşdur. Abreviatura demək olar ki, həmişə tərəqqi ilə bağlıdır və buna görə də dilin yeni sahələrini əhatə edir. Fransızlar ixtisarlardan istifadə etməyi sevirlər. Demək olar ki, 3-dən çox hecadan ibarət olan bütün sözlər qısaltılmağa məruz qalırlar. Bu gün, az sayda insanlar stilo, foto, vélo, moto sözlərinin açılışını xatırlayırlar və onların stylographe, foto, vélompède, motocyclette tam versiyaları praktiki olaraq istifadə olunmur. Fransız dilində ən geniş yayılmış ixtisar forması Apokopa (yəni sözün ikinci hissəsinin ixtisar edilməsi) hesab edilir. Məsələn: BAC - baccalauréat - bakalavriat

FAC - faculté – fakultə

RÉCRÉ - récréation – tənəffüs

EXAM - examen – imtahan

PRÉPA - préparation – hazırlıq kursları

ORDI - ordinateur - komputer

MATHS - mathématiques - riyaziyyat

MAT - matin – səhər

COMPET - compétition - yarış

APART - appartement - ev

OCCASE - occasion - əlverişli fürsət
ANNIF - anniversaire – doğum günü
BIBLIO - bibliothèque - kitabxana
DISPO - disponible - azad
COMPO - composition -inşa
GÉO - géographie - coğrafiya
ÉCO - économie - iqtisadiyyat
RANDO - randonnée – gəzinti
INFO - information - informasiya
ADO - adolescent – yeniyetmə
PERSO - personnel – şəxsi
À TOUTE - à tout à l'heure – görüşənədək
BON APP - bon appétit – nuş olsun
D' ACC - d'accord -yaxşı
D' HAB - d'habitude - adi
SANS DEC - sans déconner - zarafatsız
PETIT-DÉJ' - petit-déjeuner - nahar

Istifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Ардаматская.Е. Акронимия как форма адаптивности языковой системы Ленинград,1987
2. Безрукова, А. А. Отаббревиатурные производные в русском языке конца XX века / А. А. Безрукова, Н. В. Звоникова // Вестник Самарского государственного университета. - 2001.
3. Борисов В.В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках / Под ред. А.Д. Швейцера. М., 2004.
4. Волошин, Е. П. Аббревиатуры в лексической системе английского языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Волошин Е. П. - М., 1967
5. Воронцов, И. Б. Французско-русский и русско-французский словарь основных экономических терминов. Словарь сокращений французского языка / И. Б. Воронцов. - М. : Аквариум ЛТД, 2007.
6. Кузнецов В.Г. Функциональные стили современного французского языка. - М.,1991
7. Шаповалова А.П. Аббревиация и акронимия в лингвистике. Ростов н/Д., 2003. 8. Яшнов П.А. Особенности перевода аббревиатур. М., 2005.
9. Doppagne A. Majuscules, abbreviations, symbols et sigles. 2007.
<https://cyberleninka.ru/article/n/abbreviatsiya-kak-produktivnyy-sposob-slovoobrazovaniya-v-istorii-evropeyskih-yazykov>

Ф.Нуруллаева

Изучение аббревиатур во французском языке

Резюме

В статье исследуется роль сокращённых слов в современном французском языке. Определяется важность этих сокращений как в письме так и в устной речи. В данной статье освещается функциональная структура аббревиатур и акронимов во французском языке. Изучив причины использования аббревиатур во французском языке, автор приходит к выводу что существуют два фактора которые вызывают использование аббревиатур во французском языке: они являются экстралингвистическими и лингвистическими факторами. К экстралингвистическим факторам автор относит изменения в общественной жизни, такие как революция, развитие технологии, науки. К лингвистическим факторам автор относит общность коммуникативных навыков коммуникаторов, частоту общения французского языка. В статье даётся классификация способов аббревиатуры. В данной статье отмечаются сферы в которых больше всего исползуются аббревиации. Основная цель исследования-это распространение аббревиатур в современном французском языке. Аббревиатуры больше всего встречаются почти во всех СМИ Франции.

F.Nurullayeva

Learning french abbreviations

Summary

The article explores abbreviated words in modern French. Determines the importance of these abbreviations both in writing and in speaking. This article highlights the functional structure of abbreviations and acronyms in

French. After having investigated the reasons of the usage of abbreviations in French the author comes to the conclusion that there exist two factors that cause the usage of abbreviations in French: they are extralinguistic and linguistic factors. To the extralinguistic factors, the author relates changes in social life, such as revolutions, development of the technology science. To the linguistic factors, the author refers the generality of communicative skills of the communicators, frequency of communication of the French language. This article notes the areas in which the most abbreviations are used. The main objective of the study is the distribution of abbreviations in modern French. Abbreviations are most common in almost all French media.

Rəyçi: Ülfət İbrahim

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent